THESES EBRAICÆ

QUIBUS

Veterum Philosophorum Doctrina

SCHOLÆ ZETETICÆ

Ex qua primùm ducta est, restituitur:
propugnatæ in Collegio Romano

SUB AUSPICIIS

Eminentissimi, ac Reverendissimi Principis

LUDOVICI

TIT. SANCTÆ MARIÆ TRANSPONTINÆ
S.R.E. PRÆSBITERI

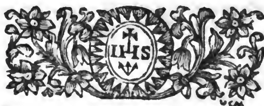
CARDINALIS BELLUGA

A B

ANGELO ANTONIO MASSA

Linguæ Sanctæ Auditore.

ROMÆ, MDCCXXV.

Typis Komarek, in Via Cursûs prope Plateam Sciarræ.
Superiorum Facultate.

Emo, ac Rmo Principi.

LUDOVICO BELLUGA

S. R. E.

CARDINALI AMPLISSIMO.

Angelus Antonius Massa Felicitatem.

LITIS genus, etsi non planè novum, anceps tamen, multisque implicatum difficultatibus, ad Te deferimus Eminentiss. ac Reverendiss. Princeps. Matres duæ, quod olim apud Sapien-

tissimo

tiſſimum Regem factum legimus III. Reg. 3. de unico ſuperſtite filiolo inter ſe diſceptant, atque altercantur. *Hæc dicit, filius meus vivit, & filius tuus mortuus eſt. Et iſta reſpondit, non, ſed filius tuus mortuus eſt, meus autem vivit*. Etenim, cum eorum librorum fortaſſè indicio, quorum meminit Johannes Picus Mirandulanus in Apolog. & in lib. de Homin. dignit. non ita pridem repertum ſit ab Jano Toſcanini Syſtema quoddam Metaphyſicum, & rebus, & vocibus, totaque philoſophandi ratione, eorum non parum diſſimile, quę modò traduntur in Scholis; hæc duo præcipuè de eo eruditorum judicia extiterunt. Alii quidem, in quorum numero eſt Janus ipſe repertor, atque interpres, Scholæ Zeteticæ, a Moſe inſtitutæ, ac toto terrarum Orbe celebratiſſimæ, illud attribuunt; alii verò ex Schola natum exotica cenſent, ſive Pythagorica, ſive Platonica, ſeu alia quavis, quæ Naturæ lumen, & vocem ſequuta aut Verum ipſum tenuerit, aut ab eo non longè aberrarit. Immò verò, quidquid de Deo, ejuſque perfectionibus, atq; excellentiis ſapientiùs, Deoq;

ipſo

ipſo digniùs loquuti ſunt Pythagoras, Socrates, Plato, aliique antiqui philoſophi; de eo eadem eſt eruditorum lis,& diſſenſio: natumq; ajunt aliqui apud eosdem philoſophos; alii verò Ebræis dormientibus,vel ſua non ſatis diligenter cuſtodientibus furtoſublatum contendunt. *Et conſurgens intempeſtæ noctis ſilentio, tulit filium meum de latere meo ancillæ tuæ dormientis, & collocavit in ſinu ſuo*. Res profectò eſt ambigua, & ad judicandum difficilis: eoq; magis; quòd hæ Scholæ ambæ, ex quarum alterutra cùm Syſtema illud recèns inventum, tum tota hæc doctrina,de qua modò meminimus,orta creduntur; non extant jam amplius, niſi in pervetuſtis codicibus,vita omni,ſenſuq; carentibus, quo fit, ut hìc nobis argumenta ea omnia deſint, quæ plura, & certiora peti ex affectibus ſolent, quibus ſe maximè veritas prodit: & *pluſquam Salomon* in hoc judicio requiri videatur, ubi non poſſit amor matrem probare. Supereſt aliud indicii genus, illud quidem non ſatis tutum; ſed, ut in re maximè dubia, & obſcura, probatum Sapientibus; ſimilitudo matris cum prole. Verùm id etiam

in

in hac caufa locum vix habet, ubi Matres ipfæ inter fe fimiles funt : quippe quæ lucem accipiunt, atq; explendefcunt ambæ a prima ipfa Veritate, quam intuentur, Schola quidem Zetetica in Sacris codicibus, quibus Divina auctoritas ineft; Schola autem exotica in ipfa naturali ratione, in qua *vultus Divini lumen fignatum eſt*. Hæc cum ita fe habeant; dubitantibus nobis, an cui poffet rei hujus judicium tutò committi; Tu occurrifti, Princeps Em. ac Rev. qui, ut olim Salomon, a Deo accepifti *cor fapiens, & intelligens*, quo facilè poffis bona quævis a malis, a falfis vera, diudicare, & diftinguere. Quamvis enim Hifpani plerunq; ingenio, judicioque plurimùm valeant; Qui fanè, cum in eos Natura, & propria ipforum Virtus multas congefferit corporis opes, pluribus tamen abundant animi bonis; præter illam tamen ingenii, judiciiq; præftantiam, quæ Hifpanorum communis eft laus; ut in Te fingularis quædam femper fuit, & planè admirabilis morum integritas, ac vitæ innocentia; Tibi præcipuè *dedit* Deus *fedium fuarum affiftricem Sapientiam, ut Tecum fit, ac Tecum la-*

boret

boret. Itaque, quidquid deliberas, quidquid aggrederis, quocunq; animum, actionemq; convertis; *antecedit Te ista Sapientia, & deducit Te in operibus Tuis*. Hac duce, atq; adiutrice, Carthaginiensem Episcopatum tot annos, ea doctrinæ, prudentiæ, justitiæ, fortitudinis laude administrasti; ut Leander, Isidorus, Idelfonsus, Braulius, Fulgentius, ac reliqui primi nominis Antistites, in Te redivivi, Hispaniæq; redditi viderentur. Hujus Sapientiæ præsidio, Ecclesiæ jura, & Pontificiam auctoritatem strenuè tutatus es, adversùs Seculi potestates: Teq; ubi res tulit, non modò constantissimum Præsulem; sed etiam invictissimum Ducem exhibuisti. Hujus commendatione, toti Europæ, ipsisq; inprimis Catholico Regi, & Romano Pontifici apprime charus, & admirationi summæ fuisti: sic, ut alter Proregem Te Valentino regno pręficere; alter Sacra purpura ornare vel renuentem, repugnantemq; non dubitaverint. Immo verò, quemadmodum, ut Sacræ literæ tradunt Prov. 8. & Sap. 9. *Sapientia Deo ipsi affuit tunc, cum orbem terrarum faceret*; Tibi ad eam, prope dixerim, ima-

gi-

ginem, cum Religiosas ædes, & pauperum hospitia a fundamentis excitares; cum ad ipsorum perpetuitatem iis annuos census, ac certos redditus attribueres; cum Societatis Jesu, quæ Tibi cordi semper maximè fuit, Collegia ditares, studia foveres, doctrinam defenderes, ministeria omnia proveheres; presto pariter aderat de Cœlo Sapientia. Quando collapsam Cleri disciplinam restituebas; quando corrigebas depravatos populi mores, quando certis legibus, ac præscriptionibus Christianam ubiq; pacem, pietatemque firmabas, & stabiliebas; *Tecum erat cuncta componens*: &, quoniam ab ea penitus regi Te sinis, ejusq; hortatu, & admonitu, ut olim Carthaginiensem Episcopatum invitus suscepisti; sic eodem Te modò abdicasti; & Cordubensem multo ampliorem, locupletioremq; recusasti; non dubitamus, quin Tecum futura sit semper, ac publicum Ecclesiæ bonum, cui servis, & allaboras, præsertim verò doctrinæ ortodoxæ integritatem, sinceritatemq; Tecum impensè sit curatura. Tibi igitur Em. ac Rev. Princeps, in *Quo Dei Sapientiam esse videmus ad faciendum judicium*;

Sy-

Syſtema primò illud, de quo ſupra eſt facta mentio, ipſius Auctoris nomine, offerimus: qui, & opus hoc ſuum Tuo judicio omni ex parte ſubiicit; & in ea controverſia, quæ nunc diſceptatur, uti nos cauſæ ſuæ, ac totius Zeteticæ Scholæ patronos non refugit; ita Te potiſſimùm ſibi judicem, atq; arbitrum dari, votis omnibus expetit. Theſes deinde noſtras, ejusdem Syſtematis totidē veluti ſcholia, atq; notas adiicimus: in quib; theſibus, tametſi illius Syſtematis, non quidem doctrinam, ſed *gniſiòtita* defendimus; ipſumq; uti etiam ea omnia, quæ ex antiquis poetis, & philoſophis hìc adteximus; veros, ac genuinos Scholæ Zeteticæ fœtus eſſe affirmamus; atq; ea rei hujus indicia, argumenta, rationes in hac publica diſputatione allaturi ſumus; quibus fore confidimus, ut Scholæ eidem doctrinam illam adjudices, ſuumque ei partum reſtitui jubeas; cujusquemodi tamen hac ſuper re ſententia Tua fuerit, ei nos illico aſſentientes habebis: & Tibi, quæ ſumma eſt fama, atq; exiſtimatio ſapientiæ Tuæ eruditi deinceps omnes ſubſcribent.

IMPRIMATUR.

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro Sacri Palatii Apostolici,

N. Baccari Episcopus Bojanen. Vicesg.

IMPRIMATUR.

Fr. Gregorius Selleri Ord: Prædicatorum, Sac. Pal. Apost. Magister.

UÆ linguarum principum, Ebraicæ, ac Græcæ utilitas sit, nostra hac etiam ætate, cum omnia prorsus earum gentium scripta ab optimis interpretibus Latinè reddita putabantur; non ita pridem docuit diligens scriptor, Janus Toscanini, qui ex pervetustis Ebræorum, Græcorumque monumentis Zeteticæ doctrinæ Systema informavit, vulgavitque primus ejus Scholæ placita, quæ Mosem ipsum, Salomonem, Esdram doctores habuit: auditores verò, præter eos omnes, qui apud Ebræos, sapientes sunt habiti; Pythagoram, Platonem, Aristotilem, ac primos quosque aliarum fere omnium gentium magistros. Quoniam verò persuasum aliquibus est, nihil Ebræis, eorumque Scholę debere philosophos ethnicos; iisdemq; non satis probatur, quòd hujus Systematis auctor eos sæpiuscule citet, ac doctrinam Zeteticam ab ipsis requirat; Nobis, ut homini de Ebraicis, Græcisque literis, quas profitemur, benè promerito ab iisdem literis gratia quodammodo aliqua sit; nec ejus exemplo vis desit, qua juvenum animos ad earum linguarum studia capessenda permoveat; visum est in hac publica Disputatione Systematis hujus, non quidem doctrinam, quæ nobis alicubi profectò displicet, sed γνησιότητα defendere: easque Theses proponere; quarum defensione, planum fiat, ex libris Mosis, & Schola Investigationis, ab ipso instituta, tam multa

accepisse omnes ferme antiquos philosophos; ut jure potuerit, qui hoc Systema construxit, eos etiam adire, doctrinamque Zeteticam ab ipsis repetere.

I. Asserimus igitur primò, quòd est apud Jamblichum in lib. dè Myst. Pythagoram, Platonem, Eudoxum &c. philosophiam didicisse ex Mercurij columnis; rectè intellectum ab Auctore Systematis de Mosis doctrina lapidibus, ut mos Gentis erat, ab Ægyptijs inscripta. Quamvis enim non planè assentiamur Vossio, Bocharto, Huetio, alijsque, qui innumeras deorum, ac veterum heroum Mosi personas imponunt; probabile tamen putamus, ipsum sub Mercurio latere: & ex rebus ab illo gestis, atque editis, conficta esse illa omnia, quæ de Mercurio perhibent poetæ, alijque scriptores exotici. Rei autem hujus argumenta, & indicia non ea omnia probamus, ac defendimus, quæ sequuti sunt eruditissimi viri nuper commemorati: sed hæc dumtaxat, quæ hic exhibemus. Mercurius apud Cicer. lib.3. de Nat. deor. Nilo patre natus: Moses Exod.2.3. in carecto Nili infans expositus. Mercurij recèns nati venustatem Vulcanus Apollini prædicat in Lucian. dial. in Mose infantulo formæ elegantia commendatur Exod. 2.2. Mercurius, ut est apud Pausaniam in Arcad. lotus a Nymphis creditur in Tricrenis: immo nascentem Horæ excepisse, & aluisse perhibentur: lac suum Juno ipsa præbuisse dicitur. Moses Exod.2.5. a regijs puellis e Nilo extractus, & a Thermutide ipsa Pharaonis filia educatus. Oves, ac boves pavisse fertur Mercurius sibi dono datos ab Appolline, pastorumque Deus est habitus, ut ex Homeri Ili. probat Pausan. in Corinth. pastoralem vitam Moses egit, & Soceri sui Jethro oves duxit Exod.3.1. ac subinde præfuit Israelitis, qui & erant pastores, & pastores se professi ipsi sunt apud Pharaonem Gen. 47. 3. Mercurius *deorum famulus* dicitur in veteribus epigram. & *Mercurius Ministrator* in Inscriptionibus: Moses *servus*, *& famulus Domini*, quasi proprio, & peculiari cognomento dictus Exod.14.31. Num.12.7. Deut.34.5. Josu.1.1. ad Ebræ.3.5. Præstigiator fingitur Mercurius: Moses verorum quidem prodigiorum effector, sed quidquid θαυματουργικῇ virtute supra hominem edidit; id eum incantamentis fecisse, ac dæmo-

num

num vi, ethnici crediderunt. Caduceum Mercurio tribuitur, virga nimirum serpentibus intexta, ac portentorum effectrix: Mosis itidem virga mirifica, quæ in terram dimissa colubri more reptavit, veneficorum Ægyptiorum virgas absorbuit, & admirandorum operum instrumentum ipsi deinde fuit. Statuæ Mercurij pro domorum foribus locabantur ad arcendos fures, & alias pestes propulsandas, qua de causa [illegible] appellatus est ab Homero Iliad. 5. Mosis jussu domorum postes, ac superliminaria mactati agni sanguine aspersa, eâque notâ præsenti exitio exempti Ebræorum filij natu majores. Furax habetur Mercurius, ac furibus præesse dicitur: id ipsum, ut videre est apud Justinum lib. 36. c. 2. de Mose tradiderunt Scriptores ethnici, qui Ægyptiorum jura, prius etiam, quàm res ipsas, ad Ebreos transijsse nesciebant. Mercurius itinerum præses existimatus, Deusque *semitalis*, *vius*, & ἡγεμόνιος dictus apud Phornutum de Nat. deor. Moses per annos quadraginta, desertis, & avijs in locis Israelitis viæ ducem se præbuit, ut est in sacris libris. Mercurij statua, Pausaniæ testimonio, in Phocic. Priap. erat in Troade, ad sepulchrum Herophiles sybillæ in luco Sminthei Apollinis, & aquæ ad lęvam emicantes e silice, & in subjectum labrum defluentes: statuæ multæ similes hujus Mosi positę, aquę monimentum e rupe quondam ab ipso elicitę. His omnibus illa etiam accedunt, quòd deorum, hominumque nuntius, interpres, sequester, & alia ejusdemmodi, quæ passim audit Mercurius apud prophanos Scriptores; conveniunt eadem in Mosem, eique quamaptissimè quadrant: quippe qui a Deo ipso toties ad homines est allegatus, rerumque tam grandium transactor, atque administer fuit: quique propterea & ab Apost. μεσίτης dicitur Galat. 3. 19. & ipse de se testatum reliquit in Deuter. 5. 5. *Ego sequester, & medius fui inter Dominum, & vos in tempore illo, ut annuntiarem vobis verba ejus.* Immo verò, propter crebra colloquia, secretosque congressus, quos cum Deo in Sinę montis fastigio habuit Moses, eaque, quæ descripta inde retulit; factum putamus, ut Saturno charum, atque intimum Mercurium, ejusque consiliarum, & scribam, dixerit Sanchoniathon apud Euseb. Pręp. l. 1. c. 10. Pręterea, quod est

Exod.

Exod. 34. 35. Mosem obuelata facie circumfusam multitudinem alloqui solitum, ne contuentium oculos indito sibi Divinitus fulgore perstringeret; Æschylus in Mercurio poeticè expressit, cum ait Choep.v.815. *eum noctem ante oculos, & tenebras ferre.* Atque hoc illud esse putamus, cur mediâ quidem parte albus, mediâ verò niger Mercurij petasus fuerit: ejusque effigies partim atrâ, partim aureâ facie ab Ægyptijs pingeretur. Cornua quoque, quę Mosi ex verbo קרן, quod habetur Exod.34.29.30.35.appingi solent;Mercurio fecerunt: eaque de causa a Lycophrone, & Harpocratione τρικέφαλος est appellatus: ac subinde ad ipsius, seu veriùs ad Mosis similitudinem Zaleucus, Charondas, Zamolxis, Lycurgus, Draco, alijque legum conditores, quod apparet, atque extat in vetustissimis nummis, pingi voluere cornuti: ut sibi quidem majestatem, præscriptionibus verò suis auctoritatem conciliarent: quemque in legibus ferendis imitari studuerant; eundem vultu quoque, ac specie ipsa referrent. Tandem, alijs omnibus pręcisis, quę multa promi possent e sacris, prophanisque Scriptoribus, simulque conferri; quo Mosem in Mercurio clariùs agnoscas, ac furta ethnicorum manifestò teneas; ille est Mosis caracter maximè illustris, ac certa quędam veluti nota, & insigne, omnigena doctrina, & sapientia: Pentateuchus ab ipso conscriptus, quęque Pentateucho pręcipuè studebat, & allaborabat, Schola utraque המדרש, & הכנסת *Investigationis*, & *Congregationis*, sive *Conventûs* ab ipso instituta. Porro eadem ferme a prophanis scriptoribus attributa Mercurio. Is literarum repertor, scholarumque auctor, ac primus historiæ, & Commentariorum scriptor habitus Platoni in Pędr. & Phileb. Ciceroni lib.3. de nat. Deor. Diodoro lib.1.Plutarcho sympos.lib.9.q.3. Quid quę de Mercurio scripserunt Philo Biblius, & Porphyrius apud Euseb. Prępar. Evang.lib.1. eum, quę ad Dei cultum pertinent, in literas retulisse primum; ejus lucubrationes sacras esse, & maximæ apud Ebręos auctoritatis; nonne Mosi planè congruunt, ac de ipso dicta omnia videntur? Quid,cum apud eundem iidem, Sanchoniathonem Berytium Mercurii commentaria, atque ejus pręsertim Cosmogoniam ab Jerombalo, Sacerdote Dei

Jevo

Jevo accepisse, multaque inde, Judęis certissima, memoria prodidisse, testantur; dubium ne est, quamvis de Mercurio loqui se dicant, quin Mosem ipsum significent? Jerombalum certè hunc, ipsum Gedeonem fuisse censemus, auctore Suida in *Jerovàal* &, quę modo superstites sunt Sanchoniathonis reliquię Mosis doctrinam, ut videre est apud Bochartum Chan. l.2. c.2. & Scaligerum Fragm. p. 48. passim spirant, ac repræsentant: planèque in locis, & nominibus exprimendis, vel ipso Porphirio teste, consentiunt. Super hęc omnia Mercurium philosophię auctorem faciunt Strabo l. 17. Manilius l. 1. Arnobius l. 2. adduntque, Syderum cursum ab eo observatos, certamque anni normam descriptam, ad quam certa, nec aberrante periodo stati quique dies revolverentur. Geometriam quoque, omnemque Mathematicam disciplinam adijcit ipsi Plato in Phędr. Musicam Plutarchus de Isid. Rhytmicam, & Metricam Philo de vit. Mos. l. 1. Denique rerum omnium inventionem Mercurio, apud ipsos nato tribuisse Ægyptios, auctor est Jamblichus in lib. de Myst. Cyrillus adv. Julian. l. 1. Johan. Tzetzes chil. 4. His autem omnibus notis, & caracteribus in hoc fabuloso omnium fere gentium magistro manifestè se prodit, atque explendescit Moses, Scholę Zetetice caput, librique ab eo relicti: inquibus, sicuti descripta sunt rerum; ita scientiarum sunt posita initia. Hi enim, ut disertè notant Bellarminus de Script. Eccl. & Huetius Dem. Ev. prop. 4. primordia comprehendunt, non solùm mundi, & naturę; sed religionis etiam; & theologiæ: historię quoque humani generis, & animalium: geographię, politicę scientię, castrensis disciplinæ, ęqui, bonique, ac legum ferendarum doctrinę, staticę artis, & architectonicę, fabrilis, fusorię, futorię, baphicę, coriarię, phrygionicę, aliarumque complurium. Sanxit ibi sacrificia, ac perpetuos ritus sacrorum: annum sacrum, & civilem festis distinxit quibusdam: spatia temporum in certas discrevit periodos: ut meritò scriptum reliquerit Artapanus apud Euseb. l. 9. c. 27. Mosi armorum, navigiorum, anthliarum, tollenonum, sacrarum literarum, & civilis disciplinę inventionem Ægyptios, nationesque omnes debere. Quare locum hunc ita concludimus: in eo, qui

pri-

primus, ac vetustissimus cuique genti habetur, humanarum, divinarumque rerum doctor, Thoyth, vel Theuth Ægyptiis, Taautus Phœnicibus, Tao Indis, Teutl Mexicanis, Tat Hispanis, Tautates Gallis, Teves Anglis, Tijs Danis, Teuth item, seu Wordan Germanis, Imbramus Thracibus, Hermes Gręcis, Mercurius Romanis, alijs alio nomine nuncupatus; in eo, inquam, Mosem ipsum latere: qui tametsi non ubique fuit; ex illo tamen profectum quidquid ubique est scientię, & doctrinæ: ex ejusque libris, & Schola ab ipso instituta, ut notat Auctor Systematis p. 1. n. 5. tanquam ex fonte biberunt, asportaruntque, pręstantissimi quique orbis terrę magistri. Qua de re hactenus generatim, atque universè: deinceps vero particulatim, gradatimque dicendum.

II. Primum id sacris Ebræorum codicibus, ac Scholæ Zeteticæ antiquos philosophos debere contendimus, quòd ingenitam in hominum animis Dei notionem affirmarint, eundemque in rebus creatis, tanquam in speculo cerni. Ita Trismegistus Pœmandr. par. 2. ser. 1. itidemque in Asclepio: quæ opera, tametsi nobis adulterina, & supposititia habentur; quòd tamen aliter existimasse videntur veteres aliqui Patres, & nominatim Augustinus; isque Trismegistum Mose posteriorem facit l. 18. de Civ. c. 39. idcirco nequaquam nobis prætereunda esse duximus. Ita præterea Homerus Iliad. 13. qui Deum *valde notum* appellat: Plato 10. de Legib. Cicero l. 1. de Nat. deor. aliique: quorum dicta ex eo expressa videntur, quod est Job. XXXVI. 25. Deum *omnes homines vident*. Et Psalm. IV. 7. *Signatum est super nos lumen &c.*

III. Id eos secundò Ebræis, eorumque Scholæ debere asserimus; quòd nihil de natura ipsa Dei a nobis verè cognosci posse censuerint, sine ipso Deo. In quam sententiam Trismegist. ad Tat. *Deum*, inquit, *percipere non poteris, nisi ejus aliquis radius intelligentiæ tuæ benignè refulserit*: Pythagoras; *Nemo de Deo, sine lumine loqui audeat*. Eamque ob causam Deus a Platone comparatus est soli in sexto de Repub. Quæ ducta sunt ex Psalm. XXXV. 10. *In lumine tuo videbimus lumen*.

IV. Ebraicum pariter est, & ex ipsamet ductum Zetetarum Hypothesi, quòd Deum solum verè, & propriè esse dicant:

cant:

cant: eumque, ipsum Esse, definiant. Sic Trimegist. in Asclep. *Solus Deus est: & meritò solus ipse in se, & a se, & circum se totus, plenus, atque perfectus &c. Extra Deum nihil, extra nihil Deus: in eo omnia, in omnibus ipse est.* Eadem ferme Parmenides apud Simplicium: eadem Melissus apud Laertium: eadem Heraclitus apud Plutarchum: eadem Plato, & Plutarchus ipsemet, aliique citati ab Auctore Systematis p.1. n.4. Quæ omnia, ut ipsa etiam Zetetarum Hypothesis tribus Dei nominibus nituntur יהוה, יה, אהיה, *ipsum Esse* significantibus.

V. Iisdem ex fontibus haustum, quòd Deum, Veritatem ipsam appellant. *Cum enim solus Deus sit verè, & propriè, nequaquam in terris, o Tati, veritas est*, ait Trismegist. p.2. Pœmand. ser.3. ad Tatium: & apud Stobeum ser.10. tom.1. Itemque Plato 5. de Leg. apud Plutarch. in lib. cui titul. amicus ab adulatore dignosci quî possit. Eadem docuit Menander in Nan. Simmias apud Laert. Jamblichus apud Stob. & ut Stobeus, & Laertius iidem referunt; Magi ipsi, quippe qui deorum maximum, quem Horomasdem, seu Oromasim vocant, *corpore quidem asserunt esse luci similem, anima verò Veritati*. Mirum autem præ omnibus est, quod habet Plato 5. de Legib. *Neminem fore beatum, nisi ab initio statim Veritatis particeps fiat*. In quo aliquo modo illud agnoscas Christi Domini apud Johan. XIV. 6. *Ego sum via, & Veritas &c. nemo venit ad Patrem, nisi per me*: cui consona multa in Test. vet.

VI. Iisdem auctoribus, & magistris, scripserunt antiqui philosophi, in Deo, modo quodam exempto, esse omnia: sic, ut Unitas, ac Centrum dici possit rerum omnium: Totumque extra Totum: quæ Dei notiones sunt Zeteticæ, & ab Auctore Systematis afferuntur p.1. n.3. illustranturque in toto deinceps Opere illo. In hanc sententiam Trismegistus in Asclep. *Omnia Deus, & a Deo omnia ... Omnia ab eo, & in ipso, & per ipsum*. Ser.4. Pœmand. Deum *Monadem* appellat. tum ser.5. *Nihil est*, inquit, *in omni natura, quod ille ipse non sit. Est ille siquidem quæ sunt, est ea etiam, quæ minimè sunt &c.* Et aliquanto post Deo hymnum concinens ait: *Ipse profectò es quidquid ego sim, ipse es quidquid agam, ipse es quid-*

quid denique dicam. Ipse enim es omnia, neque aliud, præter te quidquam. Quod sanè non est, es Ipse: Ipse omne quodcunque genitum. Ipse omne, quod nunquam genitum &c. Quæ Catholicè explicat Auctor Systematis cùm in tota Hypothesi, tum etiam Prop. VII. & VIII. In eandem sententiam loquuti Xenophanes apud Plutarch. sive Galen. lib. de hist. philos. & apud Theodoret. qui idipsum confirmat dicto Parmenidis. Quibus accedit Plotinus: is enim l.2. Enn.5. *Ipsum Unum, inquit, est omnia, rursumque nullum est ex omnibus.* Hæc autem omnia ex eo nata videntur, quod est Exod.XXX. 19. ubi Mosi Deum videre cupienti respondet Deus ipse; *Ego ostendam omne bonum tibi.* Cujus non dissimile est, quod est Johan. 1. 4. *Quod factum est, in ipso vita erat.*

VII. Tametsi Deum existere, atque unicum esse naturalis ipsa ratio satis ostendat; ex Ebræorum tamen disciplina profectum credimus, ut Deum unicum, singularemque, tanto consensu, agnoverint, & confessi sint haudquaquam obscurè omnes ferme antiquitatis Sapientes. Quod primùm defendimus de Poetis: de Orpheo, ex eo, quod habet apud Justinum M. in Cohort. ad Gentes.

Intuere solum mundi Regem:
Unus est per se genitus, & ab eo Uno cuncta prognata sunt.

Et apud Eusebium 3. Præpar. cap.3.

Principium, atque ortus rerum vis una, Deusque
Unus, & Omnipotens &c.

De Homero, qui secundo Iliad. vanæ deorum multitudini illudens Ulissem ita loquentem inducit:

Haud profectò singuli præesse possumus, o Achivi:
Non est bonus plurium principatus:
Unus sit princeps, unus sit rex.

De Hesiodo, qui ad Fratrem, hæc scripsit:

Sunt homines, diique una ab radice creati:

Itemque apud Clem. Alex.

Ipse etenim rex cunctorum, dominusque gubernat
Numina: non Deus huic alter contendere possit.

Præterea de Sophocle, ex iis, quæ apud Justinum in lib. de Monarch. Tandem de Pyndaro, qui Od.6. stroph.1. ita cecinit.

Unum

Unum Patrē, creatorē summū, atque optimū artificē habemus,
Qui progressus singulis diversos secundùm merita præbet.

Qui Poetæ, sicubi innumerabilium penè deorum turbam videntur adstruere; ibi seu totidem Divinitatis ipsius efficientias adumbrari, ut est apud Orpheum,

Omnia sunt unum, sint plurima nomina quamvis;

sive Angelos, Dei administros, sive etiam aliquando Dæmones, ut sæpe apud Homerum, & Hesiodum, significari defendimus.

VIII. Mirum quoque hac in re, Ebræis iisdem præceptoribus, extitisse affirmamus veterum philosophorum consensum: Trismegisti primùm, qui 2. p. Pœmand. l. 1. *Hæc autem omnia*, inquit, *in unum congredi, absque congregantis virtute impossibile est. Oportet igitur, aliquem esse talem, & penitus unum. Nam, cum multi, variique sint motus, & dissimilia corpora, unus autem ordo velocitatis in omnibus; Impossibile est, duos, aut plures esse factores, neque enim ordo unus servaretur in multis. Præterea, qui inter illos imbecillior esset, potentiori nimium invideret: ex quo seditio quædam exoriretur.* Et Paulo post. *Esse itaque horum omnium unum auctorem, præ cæteris est conspicuum... Unus igitur singula facit in multis &c.* Thaletis deinde, & Anaxagoræ, qui Mentem unam, rerum omnium opificem ambo agnovere: & ille quidem ex aquis, is verò ex similibus particulis ab ea res omnes effectas docuit. Præterea Pythagoræ; qui cùm maximè Monadem prædicat apud Eusebium, & Cyrillum, qua, tanquam Symbolo, Schola Zetetica utitur; tum verò apud Justinum il lib. de Monar. ita cecinit:

Si quis dicet; Deus sum præter unum, is debet
Mundum huic parem condere, & dicere: Hic meus est:
Nec solùm condere, & dicere, hic meus est, sed habitare
Ipse in eo, quem fecerit, Hic autem ab eo factus est.

Philolai etiam, ejus discipuli, cujus illa extant apud Philonem: *Princeps, & dux omnium Deus Unus, semper existens, singularis &c.* Euclidis, qui pariter auctore Laertio, *Numen Unum, naturamque bonitatis Unam* agnovit: eamque multis nominibus *modò Deum, modò Sapientiam, interdum Men-*

tem nuncupavit. Empedoclis, de quo hæc in l. de Mundo:

ab ipso Uno
Quæ sint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur,
Et Plantæ viruere, Mares, & Fœmina quæque
Atque Feræ, Volucresque &c.

Et apud Simplicium 1. physic.

oriuntur ab Uno
Ignis, Aqua, & Terra, immensi visque Aeris ingens.

Præterea Xenophanis, apud eundem Simplicium, Parmenidis, Melissi, maximè verò Socratis, qui Genios, ac Dœmones, quorum facinora poetæ decantant, a republ. exigendos docebat, suppliciòque affectus dicitur, quòd Deos destrueret: quo nomine maximè laudatur ab Justino in Apolog.

IX. Platonem quoque de Deo, ejusque individua, singularique natura rectè sensisse defendimus: de eaque cùm aliis in locis, tum præcipuè in Timæo ita loquutum; ut dubium esse non possit, quin alicubi viderit, quod est Exod.III. 14. אהיה אשר אהיה: qui locus Zetetici Systematis veluti fundamentum ab erudito Interprete positum est. Quòd si Plato aliquando ea de re subobscurè, atque ambiguè differit, divinitatemque aliis etiam a Deo videtur tribuere; Cœlo scilicet in Epinomide, Syderibus in Legibus; Terræ, Marique in ipso Timæo; Veneri in Philebo; Zamolsi in Charmide; Trismegisto in Phædro; aliisque pluribus alibi; eum ibi poeticè, atque allegoricè loquutum censemus: Socratis enim supplicio absterritus, quæ de Deo sentiebat, in vulgus apertè proloqui sibi minus tutum existimabat.

X. Hic verò eorum sententiam planè rejicimus, qui in antiquos hosce philosophos referunt impium dogma Manetis, qui duo statuebat rerum Principia, Bonum, & Malum: Lucem, & Tenebras: Deum, & Materiam. Quòd enim Pythagoras, quem primum in crimen vocant, duos rerum ordines poneret, Unitatem, & Binarium; id intelligendum dicimus, non de duobus Principiis, Bono, & Malo; sed de iis duobus veluti statibus, quos, ut habet Systema Zeteticum p.1. n.3. creata quæquæ res obtinet, Unitatis, ac Simplicitatis in Deo; Distinctionis, ac Multiplicitatis in se ipsa. Vel cer-

certè de habitu, & privatione, ut velle videtur Aristoteles; & ejus Comment. Averro. 3. Physic. tex. com. 13. nec non Simplic. ibidem. Quòd verò Empedocles, qui alter impii dogmatis auctor habetur, duo constituerit rerum principia, Odium, & Amorem; seu Litem, & Amicitiam; id ab eo factum interpretamur, non ut Deum bonum, & malum induceret; sed, ut rerum naturalia principia, seu elementa inter se contraria demonstraret; seu, quod verius putamus, Simplicio interprete 1. Physic. ut Mundum intelligibilem ab eo separaret, qui sub sensus cadit: in statu enim Veritatis, quem Schola Zetetica Mundum intelligibilem vocat, ut est in ejus Systemate p. 2. Prop. VII. & VIII. quique idem est Centrum, atque Unitas rerum omnium; distinctio, aut divisio non est: secus verò in statu adumbrationis; qui mundus hic est, extra mentem Artificis: idemque, Zetetarum sententiâ, radii instar, & numeri habet: quæ progressiones sunt dividuæ principii individui. Quod tandem Plato visus sit animas mundi duas comminisci beneficam, & maleficam; ejus rei interpretationem quàm commodissimam habes ex Ammonio Alexandr. Phylopono, & Marsilio Ficin. Cæterùm quàm longè abhorreat a Manichæorum dogmate Platonis doctrina, documento tibi sint libri de Repub. inquibus bona refert in Deum; mala verò, quæ quidem culpam habent, in pravam hominum voluntatem; quæ autem pœna sunt, in Dei justitiam, scelerum vindicem, Universi hujus, atque eorum ipsorum, qui puniuntur, bono consulentem. In quam sententiam explicanda esse contendimus, quæ de Vejiove, lævisque Numinibus dixerunt Gellius, & Virgilius, aliique Latini, ut non duo statuantur dii, quorum alter bonis præmia rependat, alter malis pœnas infligat: cum utrumque ab uno, eodemque Deo possit commodè proficisci.

XI. Aristotelem quoque cum Ebręis in eo consensisse defendimus, ut, etsi multis quamdam Divinitatis similitudinem; uni tamen, a quo omnia sint, & administrentur, veram Divinitatem tribueret: sic enim habet 8. Phys. & 12. Metaph. *Nolunt entia malè disponi: nec bonum plures principes. Unus ergo princeps.* Tum sæpe illud usurpat: *Deus, & natura nihil*

agunt

agunt frustra : quod certè non diceret, si plures Deos esse censeret . Quòd si dubia Ciceronis , Origenis , Theodoreti , Themistij ; certa verò , & luculenta Stobęi , Demetrij , Apulei , Justini m. Joh. Philoponi , & recentiorum non paucorum suffragia sequutus Aristoteli adjudicas Librum , seu Epistolam de Mundo ad Alexandrum ; non est , quòd super hac re de ipsius mente dubitare possis : nam cùm multa de hoc habet ibi clara , & perspicua , tum illud est apertissimum , quo librum concludit . *Unus* inquit , *Deus cum sit , pluribus nominibus appellatus est* : *ab iis utique suis omnibus effectibus denominatus* , *quorum specimen edere ipse solet* . Tum per complura deorum nomina excurrit , iisque omnibus unius , ejusdemque Dei effectus varios , atque multiplices significari ostendit . Sed & in Moralibus unum Deum confessus est Aristoteles , rerum humanarum gubernatorem: quæque ibi scribit de nectare deorum , iisdem probari contendimus unius summi Dei divinitatem , qui felicitatis sibi , aliisque omnibus causa sit . Nec minus ex iis , quæ scribit de beatitudine , quam in contemplatione positam docet . Item in Politicis , ubi Deum , velut humani generis regem constituit , cui omnia obtemperare oporteat : Tum ubi Deum legem esse affirmat , & imperium legis esse imperium Dei . Itemque , ubi divinissimum reipub. genus docet esse Monarchiam . Tandem in libris de repub. in quibus , cum de his ageret , quæ sint in repub. necessaria , primumque alimentum numerasset , tum artes , tertio arma , quarto copiam aliquam pecuniarum ; hæc statim subjecit , *quintum , & primum cultus Dei , quem religionem appellant* .

XII. Dei unitatem alii etiam ethnicorum philosophi , post Platonem , & Aristotelem agnovere . Theophrastus in libris de Metaph. *Id quod est*, inquit , *primum, & divinissimum , omnia optima vult esse : fortasseque id est exuperans omnem scientiam , & inscrutabile* . Et rursus in eodem libro : *Divinum* , inquit, *Principium, per quod omnia sunt, & permanent* . Quæ planè Mosaica sunt , atque e sacris libris expressa . Alexander Aphrodis. 1. quæst. natur. c. 1. Aristotelem præceptorem sequutus, ex motu *primam unam* venatur *Substantiam , æternam , simplicem , & immobilem , actumque existentem corporis circulo versatilis , moventem*

temque tanquam amatum, & desideratum, cum maximè sit intelligibilis, & maximè appetibilis. Epitectus in Enchyr. *Deus*, inquit, *est utilis: sed & bonum est utile. Veri igitur simile, ubi sit substantia Dei; illic & esse substantiam bonitatis. Quæ igitur substantia Dei? Caro? absit. Fama? absit. Mens, Scientia, Recta ratio. Hic igitur simpliciter quære substantiam boni.* Et infra: *hoc primum discere oportet, quòd Deus sit, & prospiciat universis: & non est, qui latere possit eum non modo operans; sed ne cogitans quidem, & mente revolvens.* Simplicius super Epitect. Enchir. ethnicus & ipse philosophus. *Omnium rerum fons*, inquit, *& principium est ipsum Bonum. Nam quod omnia concupiscunt, id est omnium principium, & finis. A se ipso quoque Bonum cuncta producit, prima, & extrema &c. una bonitas multas bonitates, una simplicitas, & unitas, quæ super omnes, multas unitates, & unum Principium multa principia. Idem est Unitas, & Principium, & Bonitas, & Deus*: Item: *a prima, Divina Veritate veritas omnis: necessariòque omnia principia ad unum Principium, quod quidem non sit aliquod particulare principium, quemadmodum reliqua omnia: sed principium cuncta principia supergrediens, sesque superattollens, & omnia principia ad se colligens, omnibusque principiis a se ipso præbens principalem dignitatem, ut cujusque naturæ congruit. Hinc igitur absurdum est duo, vel plura omnino, quàm Unum prima principia dicere &c.* Idem ex similibus ipsorum testificationibus affirmamus de Jamblicho, Porphyrio, & Proclo. Idem quoque de Romanis philosophis ex Tullio, Seneca, Plutarcho, & Plinio. Tum prorsus vanam, & fabulosam deorum multitudinem habitam sapientioribus, ab ijsque meritò irrisam, defendimus, testimonio quidem Varronis, ac Senecæ; exemplis autem Hilponis Megarensis, Byonis Borysthenis, Chrysippi, Pythagoræ, Xenophanis, Heracliti, Melissi, Theodori Cyreniaci, Evemeri Thegeatæ, Euripidis, Socratis, Aristotelis, & aliorum.

XIII. Jam verò de Dei perfectionibus, atque excellentijs multa apud Ethnicos esse contendimus desumpta ex Ebræorum codicibus, alijsque Scholæ Zetetice monumentis. Quod spectat ad Æternitatem, ejusmodi esse asserimus, quod est in Asclepio: *Deus æternus: Deus sempiternus, nec nasci potest, nec*

nec potuit, hic est, hic fuit semper, hic erit. Item Epigramma illud, quod ex Ægyptiorum historia refert Proclus l. 1. Com. in Timę.

Quæ sunt, quæ erunt, & quæ fuerunt,
Ego sum.

Tum celebre Thaletis responsum apud Plutarch. in conviv. qui, *quid esset antiquissimum* interroganti, *Deum esse dixit: ortu enim carere.* Et apud Ammonium in lib. de Interpret. Parmenides; *nihil esse penes deum* affirmans, *neque præteritum, neque futurum: quòd utrumque sit non ens; quoniam alterum non est amplius; alterum nondum est: ac prius mutatum est; posterius naturâ mutabile est. Ejusmodi autem ei, qui verè est, & mutationem ne cogitatione quidem tenus admittit, impossibile est affingere.* Quorum simillima sunt, quę Plato in Timæo: *errore quodam duci homines in loquendo, qui partes illas temporis, erat, & erit in æternam substantiam imprudentes transferunt. Dicimus enim de illa, erat, est, & erit. Sed illi revera solum Est competit: at erat, & erit ad generationem, quæ in tempore procedit referri convenit. Motus enim sunt.* Eadem ferme ex Ebraico אהיה similiter expressa apud Plotinum Enn. 3. l. 7. c. 4. & Enn. 6. l. 5. c. 11.

XIV. Quod attinet ad Immensitatem; Ebraicum illud, *Quo ibo a spiritu tuo &c. si ascendero in Cœlum, tu illic es, si descendero in infernum, ades*; Psalm. 138. 7. 8. ita redditum a Trismegisto 2. par. Pemand. c. 1. *a te ipso incipiens meditare, atque animæ tuæ præcipito, quæ citius, quàm præcipias evolabit. Jubeto, inquam, ut transeat in Oceanum, illa, priusquam jusseris, ibi aderit, inde, ubi nunc est, nequaquam discendens. Jubeto iterum, ut in centrum volet &c. Quin etiam, si volueris globos omnes transire &c. Hoc igitur pacto contemplare Deum, ut in se ipso intelligentias omnes habentem, habentemque se ipsum, ceu mundum penitus Universum.* Extant hac de re apud Cyrillam l. 1. cont. Jul. Orphei, sive, ut apud Clementem Alex. aliqui suspicantur, Onomacriti versus; in quibus Immensitas Dei ijsdem fere, quibus in Scriptura prædicatur, sententiis est expressa.

Ipse in Cœlo aheneo stabilis sedet
Aureo in solio; terræ autem pedibus insistit.

Et ma-

Et manum dexteram ad fines Oceani
Vndique extendit. Circum tremunt alti montes,
Et flumina, & profunditas cani, ac cærulei maris.

Thales quoque apud Aristot.l.1. de Anim.c.5.text.85. *dijs plena esse omnia* docuit. Pythagoras apud Clementem Al. *Vnum esse Deum*, ait, *eumque non extra hanc universitatem positum; sed totum in ipsa, & in toto circulo.* Idem apud Minucium Felic. & Salvianum in lib.de gubern. Dei ait, *eum per omnes mundi partes, universamque naturam diffusum.* Aratus *Jovis omnia plena* esse dicit: itemque Virgilius Ecl. III. 60. & Georg. IV.222.

Deum namque ire per omnes
Terrasque, tractusque maris, cœlumque profundum.

Plotinus autem Enn.6. l.5. c.3. *Id omni humanæ insitum esse naturæ* dicit, ut, *simul esse Deum existimat, etiam ubique esse totum arbitretur.* Et En.6.l.8.c.16. *Deum esse & Vbique, & Nusquam*: quod planè Zeteticum est. tum c. 18. *Nihil extra illum quæri oportere: sed intra ipsum omnia esse, quæ sunt post ipsum. Quod enim extra est, ipse Deus existit, comprehensio omnium, & mensura.* Seneca etiam l.4. de Benef. c.8. *Quocunque te flexeris, ibi illum videbis occurrentem tibi. Nihil ab eo vacat, opus suum ipse implet.* Quod est ex Psalmo centesimo tricesimo octavo cit.alia verò ex Jobo XI.8. ex Deuter. IV.39. ex 3.Reg.VIII.27. ex Sapient.1.7. ex Isa. LXVI.1 ex Jerem. XXIII.14. &c.

XV. Quod verò spectat ad Dei Scientiam, & Voluntatem, quæ Prop.7. & 8. profert ex Schola Zetetica Systematis Ebraici Interpres, ea fere omnia e sacris libris excerpta in rem suam transtulerunt antiqui Philosophi. Sic quod ibi Scriptor ille differit de ea Veritate, atque Esse exempto, quod res creatæ omnes habent in Deo, tanquam in Centro, atque Unitate; ij adumbrarunt, qui duplicem Mundum posuere, primum intelligibilem in ipsa summi Artificis mente; alterum subiectum sensibus, extraque Artificis mentem. Hi præcipuè fuerunt, sententiâ nostrâ, Trismegistus Serm. 1. Pœmand. & in Asclep. Orpheus, aut quisquis est eorum carminum auctor, quæ refert Chisamus l. 7. de peren. philosoph. c.10. Plato in Parmenide, in Timæo, & ubicunque loquitur

de Ideis, quas ab ipso non primùm excogitatas, sed e Schola Pythagorę, seu veriùs è Schola Mosis, ejusque libris expressas, & intra Opificis mentem collocatas, contra ejus calumniatores defendimus. Auctor preterea quatuordecim librorum de Mystica Ægyptiorum philosophia, quos Franc.Patricius, in Proleg. ad suam edit. & Athanas. Kircherus in Pręf. paręn.ad Obelisc.Pamphil.Immo, ut videtur, etiam D.Thomas in lib.de Unit.intellect.cont.Averro. Aristoteli tribuunt. Tandem Platonici omnes.

XVI. Consentanea quoque sunt, si rectè intelligantur, Scholę Zeteticę placitis in citato sępe Systemate expositis, quę de Divina providentia, atquè ęterna rerum dispositione, & ordine, allegoricè scripit Plato decimo de Repub.in suis illis annulis invicem complicatis: & ante eum Homerus in aurea illa catena, quam Cœlo suspensam finxit Iliad.8. & 15. qua statùs Veritatis cum statu adumbrationis consensum significari Macrobius, & Lucianus testantur. Illud verò hac in re Ebręorum doctrinę maximè consonum, quod ea catena, iisque annulis nequaquam constringi liberam hominum facultatem putant, aut uni contrariorum affigi: sed in eorum positum electione, & arbitrio, quo se vertant; ipsisque tribui debere ajunt, quę quisque peccat, non in Deum referri. Inquam Sententiam est, quod scripsit Homerus Odys.1.

Ipsorum enim propriis stultitiis perierunt
Fatui.

Tum quod circumfertur ex Zoroastro

Pater non incutit metum, sed persuasionem inducit:

Et ex Hierocle.

Ut malus quisque sit, malitiæ suæ causa ipse existit.

Tum ex Chrisippo.

Quam falsò accusant superos, stultique queruntur
Mortales: etenim nostrorum causa malorum
Nos sumus: & sua quemque magis vecordia lædit.

Plato verò disertissimè in Epinomide: *si quid mali in his accidit, non divina culpanda natura est: sed humana, quæ injustè vitam suam distribuit.* De ipsa verò hominis libera facultate subtiliùs, atque distinctiùs Aristoteles: ejus enim actionem,

mo-

motum, functionemque duplicem statuit lib. 3. Moral.c. 4. *Voluntatem* scilicet, & *Electionem*: eam circa finem, seu, ut ipse loquitur, *magis circa finem*; hanc verò circa ea, quæ referuntur ad finem, versari docet. Primam eximit ab omni violentia, & coactu; secundam verò etiam a necessitate. Ita ejus Interpres Ammonius: ita Aphrosidiensis ipsi addictissimus in eo libro, quem scripsit ad Severum, & Antoninum Imperat. de *fato*, & *libert.* Consentit Euryphamus Pythagoricus in lib.de Vita in calce Diog.Laertii ab Henr. Steph. editi pag.814. Plotinus Platonicus, qui Enn.6. l.8. c.1. *Spontaneum* id esse dicit, *quod fit non violenter, & cum notitia*: *in nostro verò arbitrio situm, cujus agendi domini sumus*. Ac deinceps necessitatem libertati planè adversari confirmat: aitque cap.7. eos, qui necessitatem cum libertate cohærere putant, *revera liberi arbitrii naturam, ac notionem ejus, quod in nobis situm dicitur, evertere, ac voces usurpare rerum inanium, minimèque consistentium*. Denique Simplicius, qui in Comment. ad Enchir.Epitecti de beatis Mentibus loquens,negat illis esse revera *electionem*, idest, *arbitrii libertatem* circa summum bonum, quo fruuntur: quoniam *voluntatem uno modo, & sine contrarii potestate, in illud bonum defixam habent*. Et, quibusdam interpositis, contra fatum disputans, probat, non posse, illo posito, constare libertatem, tametsi vim nullam afferre dicatur: quòd scilicet contrariorum nobis eripit potestatem, sic, ut omnino necesse sit nobis *una, & definita ratione in hoc, vel hoc expetendum intendere*. Quæ doctrina iis maximè congruit, quæ scripsit Moses Deut. XXX. 15. 19. *Considera, quod hodie proposuerim in conspectu tuo vitam, & bonum, & e contrario mortem, & malum: ut diligas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus, & custodias mandata illius &c. Testes invoco hodie Cœlum, & terram, quòd proposuerim vobis vitam, & mortem, benedictionem, & maledictionem. Elige ergo vitam, ut & tu vivas, & semen tuum*. Et quod Jesus filius Sirach scripsit Ecclici. XV. 14. &c. *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui. Adjecit mandata, ac præcepta sua: si volueris mandata conservare, conservabunt te &c. Apposuit tibi aquam, & ignem: ad quod volue-*

ris porrige manum tuam. Ante hominem vita, & mors, bonum, & malum: quod placuerit ei, dabitur illi.

XVII. Aliquid etiam de æterna Divini Verbi generatione a ſapientioribus Ebræis accepiſſe philoſophos Ethnicos judicamus: Triſmegiſtum primò ex iis, quæ de Mente, & Prole Divina diſſerit in Pœmandro: ubi Uerbum ex Patre naſci docet: ipſumque & *lumen de lumine, & Mundi Opificem vocat.* Orpheum (ſi tamen Orpheus auctor eſt eorum carminum, quæ hoc nomine inſcripta circumferuntur, atque extant, apud antiquos Patres) qui Verbum Divinum, *Vocem Patris* nuncupat, ab eoque Mundum effectum eſſe dicit. Heraclitum, qui apud Amelium, *atque hoc certè*, inquit, *erat Verbum, per quod ſemper exiſtens, ea, quæ ſunt, facta fuerunt.* Huc pertinere dicimus, quæ de Mente, Progenie, Sapientiaque Divina tradidit Plato in Phædone, in Cratylo, in Philebo, aliiſque in locis, ubi eam *Imperatricem, Reginam, creatricemque* rerum appellat, eique rerum omnium imperium, atque effectionem attribuit. Huc quæ *de eadem ipſa Mente, ejuſque Genitore, Mentiſque ipſius cum Patre conjunctione* docet Platonicorum Coryphæus Plotinus: qui etiam explicat, ut *Mens ſit poſt ſummum Bonum*; *ut per eam ad ſummum Bonum perveniatur*; *ut ſit Idea omnis pulchritudinis*; ut *creaverit Mundum*; ut *Mundi effectio ſit Mentis, Genitore quidem jubente, Ipsâ vera operante*: de quibus omnibus conſule Marſilium Ficinum interpretem. Horum ſimillima ſunt, quæ de Patre, & Filio docet Numenius in lib. de Dono: *Patrem ſcilicet, qui eſt ſummum Bonum, eſſe primum; Filium verò, ideſt, Mentem, eſſe ſecundum: Filium agere omnia, Patrem jubere.* Eadem Proclus de *Summo Bono, Genitore*, & *Mente, Progenie divina.* Expreſſiùs, atque, ut ipſe teſtatur, de Platonis ſententiâ, Porphyrius. Sic enim 4. de hiſt. Phil. *Ab hoc autem ſummo Bono, ratione quadam hominibus incognita, genitam Mentem tradit Plato; quæ prorſus per ſe ipſam exiſtat: in qua videlicet ſint veræ res, & omnis rerum ſubſtantia: quod & primò Pulchrum, & per ſe Pulchrum ſit: habeatque ſpeciem pulchritudinis. Proceſſit autem ante ſecula, vel æternitatem, ab auctore Deo promanans, per ſe genita exiſtens, & per*

ſe

se Pater. Neque enim illo movente se ad generationem hujus, processus fuit: sed isto progrediente per se generabiliter, vel ex sua generatione a Deo: & progrediente non a principio aliquo temporali: nec dum enim tempus erat: sed neque, creato tempore, præ illa est aliquid tempus: semper enim est carens tempore, & sola æterna Mens. Sicut autem Deus ille primus, unus, & singularis semper est, licèt ab ipso facta fuerint omnia, eo quod cum his connumerari, & in eodem loco, quem habet substantia sua: ea poni non possunt; sic & Mens sempiterna sola, & sine tempore, & creatis his, quæ sunt in tempore, ipsum tempus est, permanens in unitate suæ substantiæ. Hæc Platonem sensisse, testatur Porphyrius.

XVIII. Similia de Spiritu Sancto, seu de Amore ipso Divino ex Ebræorum Schola Ethnici didicerunt: quæ tamen multis deinde fabulis ita infuscarunt, inquinaruntque; ut agnosci vix possent. Trismegistus Pœmand. c.1. n.9. *Mens autem Deus... Vita, & lux, cum Verbo suo, mentem alteram opificem peperit, qui quidem ignis, atque Spiritus numen.* Idem Serm.3. ad Asclep. *Hujus Spiritus, de quo sæpenumero dixi, omnia indigent: omnia portat, secundùm dignitatem, omnia vivificat, & nutrit, & a sancto fonte dependet, omnibus spiritibus, & viventibus semper est auxiliator.* Orpheus in carm. quibus titulus est, Hymnus Amoris apud Stobæum Ser. 63.

Advoco magnum, sanctum, amabilem, suavem Amorem,
Arcipotentem, alatum, igneo cursu velocem,
Impetu agilem, colludentem diis, & mortalibus hominibus.

Idem Orpheus in Argonaut. cum de rerum principiis coram Chyrone, heroibusque cantaret, Cahos ante Mundum posuit, & ante omnes Deos Amorem in ipsius Cahos sinu locavit, laudavitque his verbis.

Antiquissimum, se ipso perfectum, consultissimumque Amorem. Eadem metaphora usus Aristophanes in carmin. cum Amoris ortum descripsit, non qualem describit Socrates apud Platonem in Symposio orat.5. ex Poro, & Pœnia in hortis Jovis, neque qualem Pausanias retulit orat. 2. de duplici Venere; sed ut ejus verbis aliquid longè majus, atque altius subesse videatur: atque id ipsum, quod eruditè edisserit Mutius Pansa

sa lib. 1. c. 83. apud quem ea legi possunt: sed & illa etiam, quæ de Amore nostris consona scripserunt Hesiodus, Pherecides, Empedocles, Parmenides, Plato: qui Plato, ut ait Chalcidius in Timæ. vocat Animam mundi Spiritum Sanctum; quo vegetatur, ac regitur mundus, Spiritus enim est Latinè, quod Grecè est anima, idest, *ἄνεμος*.

XIX. Ipsum Trinitatis Mysterium, Ebræis iisdem doctoribus, edidicit, ac metaphoricè expressit Trismegistus, cui tribuitur celeberrimum illud: *Monas gignit Monadem, suumque in se reflectit Amorem*: cumque putat Suidas Termaximum appellatum, quòd divini Spiritus instinctu de Trinitate loquutus sit, *dicens in Trinitate unam esse Divinitatem*: locum hunc autem ex ipso refert: *Erat lumen intellectuale, ante lumen intellectuale. Erat semper Mens Mentis luminosa. Et nihil aliud erat, quàm horum Unitas, & Spiritus omnia continens. Extra hunc non* Deus, *non Angelus, non substantia ulla alia. Omnium enim* Dominus, *& Pater, &* Deus, *& omnia sub ipso, & in ipso sunt. Nam Verbum ejus perfectum existens, & fœcundum, & opifex, lapsum in fœcunda natura, & aqua fœcunda, prolificam fecit aquam*. Hæc affert ex Trismegisto Suidas. Ægyptii verò a Trismegisto, seu veriùs ab Ebræis edocti, primo rerum Principio, ut refert Damascius Platonicus, ter acclamitabant: quod & Seraphim faciunt Isa. VI. 3. *dicentes*, *Sanctus, Sanctus, Sanctus* &c. Atque, in veteri Theologia Egyptiorum, Chaldeorum, Græcorum, quod doctè probat Eugubinus lib. 1. de perenni philosoph. constat, Patrem appellatum, summum Bonum: Filium, Mentem, & Opificem: Spiritum, Animam Mundi. Ad hujusce Mysterii notitiam ab Ebræis acceptam referimus, quæ de tribus Numinibus, aut Hypostasibus, circa quas sint omnia, scripsit Plato in Epist. ad Dionysium, obscurè, ac per ænigmata, ut ipse fatetur, *ut, si quid epistola ponto, vel terra perpessa fuerit, qui legerit, non intelligat*. Probamus autem interpretationem Porphyrii, qui ejus epistolæ sensum his verbis edisserit: *Usque ad tres subsistentias, sive Hypostases, seu Personas progredi* Divinam *substantiam: idest, habere tres descensus, vel in triplicem numerum se propagare. Esse enim supremum, altissimumque* Deum, *ipsum per*

se Bonum: post eum, & secundum Opificem: deinceps Animam mundi: usque enim ad Animam (hoc est Spiritum) *procedere Deitatem*. Eandem doctrinam, ut poterant, complexos dicimus: Numenium primò, qui apud Proclum celebrat, & laudat tres Deos: primumque vocat Patrem, secundum Opificem, tertium Animam mundi, de tribus autem iis diis hæc ait: *Deus primus quidem in se ipse existens est simplex, quod ipse sibi ubique conjunctus est, nec usquam dividuus. At & secundus Deus, & tertius est unus*. Secundò Amelium, de quo Proclus idem ait: *Amelius triplicem facit Opificem, & Mentes tres, & Reges tres, eum, qui est, eum qui habet, eum qui aspicit. Differunt autem hi, quoniam prima mens verè est: Secunda est quidem intellectuale, quod est in ipso, habet autem ante se, & participat omnino ipsum, & propter hoc est secunda. Tertia verò est quidem, & ipsa quod in eo intellectuale ... habet autem quod est in Secundo, & videt Primum &c.* Tertiò Theodorum, qui apud eundem Proclum, tres dicit esse Opifices: aliumque vocat mentem substantialem, alium substantiam mentalem, tertium Fontem animarum. Quârtò Plotinum, qui mira planè, & Fidei nostræ, maxime consentanea docuit de tribus Subsistentiis, sive Principiis a Platone positis: de quibus librum integrum scripsit, in quo summum Bonum, ipsamque excellentissimam Unitatem facit primam Hypostasim: secundam ipsam Mentem: tertiam Animam mundi, quam *vivificatricem, amatricemque omnis vitæ* nuncupat. Quinto Proclum, qui in eo libro, in quo agit de Theologia Platonis, præter alia multa, quibus Trinitatis mysterium adumbrat, de Platonis, immo & superiorum philosophorum Pythagoræ, Aglaophemi, & Orphei sententiâ, tria statuit Principia, Bonum, Mentem, & Animam: quorum Secundum ait a Primo gigni; Tertium verò esse habitum, seu processum amborum.

XX. Asserimus præterea ex eadem Ebræorum traditione, & doctrina antiquos philosophos primi nominis in eo consensisse, ut mundum a Deo, non ex æterno, sed in tempore conditum faterentur. Trismegistum in Mundi, atque hominis ipsius creatione describenda cum Mose apprime congruere. Orpheum quoque eadem sequutum, primamque ejus

Theo-

Theologiæ partem positam in laudibus Conditoris sapientissimi, fœcundissimi, potentissimi. Mosem itidem sequutos Homerum, & Hesiodum, quorum primus terram, & aquam primò condita dixit, septimum diem sacrum esse docuit, quod eo die cuncta perfecta, completaque fuerint. Secundus verò primum posuit Chaos: porro Aristoteles in libello de Xenophane, Zenone, & Gorgia, chaos illud Hesiodi, ex quo a Deo facta sunt omnia, *nihil*, esse pronuntiat. Nobis Hesiodi ejusdem Erebus, ipsum videtur *ngberev* Mosis: quem in eo etiam sequutum dicimus, ut Diem Nocte satum, proindeque recentiorem fingeret: siquidem Moses vespertinum tempus matutino anteposuit, ut diem itidem septimum sacrum haberet: ut Hominem luto formatum, & primorum Hominum vitam nostra hac fuisse diuturniorem scriberet. Tandem, ut alia plura omittamus e Mosaicis libris deprompta; Ate Homeri, Pandora Hesiodi ex Eva humani generis parente efficta est. Thaletem quoque, quę pertinent ad Mundi exordium, ex iisdem Mosaicis libris accepisse dicimus. Hinc nempe Deum definiebat, quod principio, & fine caret, quod rerum omnium antiquissimum est: atque hanc ajebat esse Mentem, quæ cuncta ex aquis formavit: lucemque tenebris posteriorem esse statuebat: nam & Moses post tenebras lucem creatam scripsit. Eadem ferme asserimus de Anaxagora, qui teste Laertio, Eusebio, Theodoreto, hoc scriptioni suę initium fecit: *Omnia simul permixta erant: Mens ea in ordinem digessit*. Eadem, Jamblicho teste, de Pythagora, Archyta, & tota Pythagoreorum familia. Plato verò de Mundi opificio ita disserit in Timęo, ut Mosem penè ipsum disserentem putes: nam & Deum supremum rerum Opificem agnoscit, & Mundum ab eo creatum ad exemplar, sive Ideam in ejus mente expressam: astra ad determinanda temporis spatia in Cœlo posita; hominem Dei simulacrum esse docet. Paradisum voluptatis a Mose descriptum Jovis horto adumbravit, ut notatum est ab Euseb. Pręp. l. 12. Serpentis historiam expressit allegoricè: primorum hominum vitam ita descripsit, ut Adami, & Evæ vitam possis agnoscere. Hic igitur eos refellimus, qui Creationem perpetuò manantem

tem Platoni tribuunt. Sed & Aristotelem hac in re ad Catholicum sensū perduci posse putamus: ea certè diversis in locis loquutū contendimus, quę probent, ipsum sive prudentē, sive imprudentē, mundi creationē esse confessum. Plotinū prętcrea fateri, tempus creatū; de temporis itē exordio apertè, & perspicuè scripsisse Porphyriū; Homines a Deo creatos, & in mundū, operum Divinorū spectatores, introductos, dicere Arrianū, & Epitectum; Nata esse omnia, multis rationibus pugnare Jamblichum, aliosque eorum temporum philosophos, affirmamus.

XXI. De Angelis, eaque natura, quę inter Deum, atque homines intercedit, loquuti sunt prisci philosophi, Plato pręcipuè, & Aristoteles: uterque eos habet, minores quosdam veluti Deos: eorū sedes in Cœlo constituit: rebus hominū custodes præficit: Cœlesti ambrosia, ac nectare pascit: beatos efficit. Triplicē quoque ipsorū ordinē constituerunt Platonici, pręcipuè Proclus, qui, tametsi hac in re aliquando labitur, & a vero, & Catholico sensu aliena quædā loquitur; multa tamen habet eorū similia, quę in lib. de Cœlest. Hierarch. traduntur a Dionysio, ejusque vestigiis, magis etiam, quā Platonis ipsius, videtur insistere. Quod & Damascium Platonicū fecisse credimus, cujus illa sunt de minoribus Diis: *similiter item dicat quispiam, & multas, quæ videntur esse, vitas, irradiationes esse vitales, ab una vita subsistentes, promanantes in omnia viventia. Multasque item missiones secundum radiationem ab una substantia, procedentes in omnia, quæ sunt. Quid multis? quando & Deos multos hi omnes fere, qui ante Jamblichum floruerunt Philosophi sic statuunt; unum quidem super substantialem Deum dicentes, alios substantiales esse, radiationibus ab Uno deificatos &c.*

XXII. Dæmones mali sunt, Trismegisti sententiâ, malorumque suasores, atque auctores: decipiunt, illudunt, a Deo puniendis hominibus, tanquam carnifices adhibentur. Empedocles apud Plutarchum dęmones, ut nequam, & improbos, scelerum dare pœnas, totoque mundo exagitari, undique repelli, nusquam admitti, scriptum reliquit. De ipsorum casu scripsit Pherecydes. Dęmonum principis cujusdam scelestissimi, & malorum omnium architecti meminit Zoroastres. Eos gentem aëriam, maleficos, feras agrestes, stygios

tanes, impiorum carnifices, vocarunt, prҿter Poetas, etiam Pythagoras, Plato, Aristoteles: eosque dixerunt, prҿsidere incantationibus, malis affectibus delectari, domiciliisque impiorum: immo & transferre sese quandoque in Angelos lucis.

XXIII. Immortalem Hominis animam confessi sunt poetҿ antiquissimi Orpheus, Homerus, Epicharmus, Pindarus, Euripides, Aratus, imprimis vero Phocylides, cujus illa feruntur:

... Vivunt animi semper, sine morte, senectaque.
Defunctis superest vita, & dii deinde creantur.
Incorrupta manet anima nam luce carentum &c.

Ex Philosophis apertè, & perspicuè Trismegistus, Thales, Pherecides, Pythagoras, Plato, eorumque familiҿ. Aristotelem idem sensisse, ajunt Theophrastus ejus tot annis auditor, successor in docendo, & librorum hҿres apud Laert. lib. 5. in vit. Theo. Ficinum in com. ad opusc. Theo. de Phantas. & Intel. Patritium tom. 1. disc. Perip. l. 10. & 12. Hermias Aristotelis itidem auditor apud Suid. Plutarchus lib. 5. de placit. Phil. c. 25. Themistius 3. de an. cap. 28. 31. 34. 35. 36. &c. Ammonius Sect. 4. & 5. Perihermen. Philoponus 1. de an. com. t. 66. 2. de an. c. t. 21. 3. de an. c. t. 20. Simplicius 1. de an. com. t. 65. & 66. 2. de an. t. 21. 3. de an. t. 7. 120. 391. Porphyrius de abstin. ab esu carn. l. 3. Boethius 3. de an. c. t. 20. Plethon apud Coelium Rhodigin. l. 3. ant. lect. c. 2. Algazeles lib. 1. tr. 5. c. 11. lib. 2. tr. 4. c. 5. Avicennas 6. nat. tr. 5. c. 4. Averroes 3. de an. com. t. 5. digress. part. 2. item t. 36. & 12. met. com. t. 17. Albertus Magn. 2. par. sum. de hom. de nat. & orig. an. tr. 2. c. 5. 6. &c. 2. de an. com. t. 21. 3. de an. tr. 2. c. 4. 12. 20. D. Thomas 3. de an. com. t. 20. 2. cont. Gent. c. 79. &c. Qu. dis. qu. de spir. q. 2. a. 14. 1. p. Sum. q. 75. a. 6. 8. phys. t. 45. Scotus Quol. que. 21. Mittimus Alensem, Ægidium, Durandum, Eugubinum, aliosque recentiores innumeros, homines intelligentissimos, atque doctissimos, qui id ipsum de Aristotele confirmant: & meritò sanè: contendimus enim cùm in aliis Philosophi hujus operibus; tum verò prҿcipuè in libris de Anima loca esse complura, quҿ id apertissimè evincant.

XXIV. Quҿ de futuro Mundi excidio leguntur in sacris Literis; ea, teste Athenagora, Stoici prҿcipuè docuerunt. Idem de

Græ-

Grecis, aliarumque gentiū sapientibus, nominatim autē de Heraclito, & Empedocle testatur Eusebius. Extat Ovid. 1. Met. & Lucan. 1. Pharſ. locus illustris in hanc sententiam. Idemquē cecinit Lucretius l. 5. poeta melior, quàm philosophus.

Una dies dabit exitio, multosque per annos
Sustentata ruet moles, & machina mundi.
Nec me animi fallit, quàm res nova, miraque menti
Accidit exitium Cœli, terræque futurum.

XXV. Super ęternis bonorū pręmiis, malorumque suppliciis idem consensus cùm Poetarū, Orphei, Homeri, Pindari, Sophoclis, maxime verò Phocilidis, qui communem hominum anastasim, utique ex Ebręis, cognovisse visus est: sicenim cecinit.

... brevi e terra speramus scandere ad auras:
Defunctis superest vita, & dii deinde creantur.

Tum etiam Philosophorum, Trismegisti, Pythagorę, Platonis, qui ultimus, homines iterum ad vitam esse revocandos non obscurè innuit lib. 10. de Repub. ac deinde lib. 12. *reddituros quosque de factis propriis rationem* disertè affirmat, *bonos quidem cum fiducia, malos autem cum trepidatione summa*. Prętera in eodem lib. 10. de Repub. proborum hominum animas Deo ipso frui debere: itidemque in Phędone: in quo dialogo Cœlestem Patriam ad eam fere imaginem describit, quam nobis exhibuit in Apocalypsi Jo. quorū similia in Psalmis, aliisque antiqui Fœderis libris, ex quibus verisimile est descriptionem suam concinnasse Platonem. Animas autem easdem, antequam in eum locum perveniant, ab omni prorsus peccati macula expiandas, ac perpurgandas esse docet in Phędro, & in Timęo. Contra vero nefariorum hominum animas *mergi in Tartarum, atque inde nunquam egredi, sempiternisque urgeri suppliciis*. Eadem doctrina apud Jamblichum in lib. de Myst. *Nihil*, inquit, *fert secum anima tendens ad alteram vitam, quàm probitatem, vel improbitatem, quæ plurimùm prodesse, aut obesse defuncto noscuntur. Atque anima quidem proba cum* Deo *habitat, per Cœli regiones beatas invecta. Quæ verò sese factis impiis contaminavit, impietate, impuritateque sordescens, proficiscitur ad judicia subterranea, meritis pœnis deputanda. Ob quam causam conandum est in hac vita, dum licet, & datur,*

vir-

virtutem, sapientiamque indipisci. Pulchrum enim est præmium; & spes ingens. Audendumque ei, qui in hac vita moratur, ut omnes voluptates, corporeaque ornamenta, tanquam aliena a se abiiciat, non alieno, sed suo cultu animum vestiens, sapientia, justitia, reliquisque virtutibus; sicque expectet profectionem ad alteram vitam, velut abiturus, cum necessitas tulerit. Quod cum ita sit, non magnis pecuniarum acervandarum curis æstuandum, non gloriæ, non ambitionis, sed prudentiæ, veritatis, & animi, ut sit quàm optimus, studium capessendum. Neque enim fas est, quæ vili æstimari debuissent, plurimi facere: neque rursus, quæ magno in pretio decuisset haberi, nihili pendere. Non corporum igitur, & opum, sed animi &c. Eadem pariter de malorum pœnis, ac felicitate bonorum, post exactum vitæ curriculum, reperies apud Plutarchum, Tullium, Senecam &c. Verùm hæc hactenus: nunc, quæ Eminent. Principis munificentia est, Auditoribus nostris ipsum Zeteticæ Scholæ Systema exhibemus: quod ex pervetustis quibusdam Mediceæ Bibliothecæ codicibus ab Jano Toscanini Florentino, Theologo, & linguarum Ebraicæ, ac Græcæ perito non ita pridem expressum, & informatum; hic Romæ ab ejus amicis novissimè editum est. In quo Systemate, sicubi Scriptor hic eadem, quæ nos in his thesibus, indicia sequutus aliquid ab Ethnicis Scriptoribus accipit; nihil, ut jam ostendimus, Ebræis alienum attribuit, sed, quod ipsorum proprium est, dumtaxat restituit: nec Pythagoræ, Platonis, ac reliquorum philosophorum placitis Zeteticam doctrinam infuscat, aut ullo modo depravat; sed contra potius doctrinâ Zeteticâ veterum philosophorum placita illustrat, revocataque ad ipsum illud exemplar, ex quo primum expressa fuerunt, corrigit, atque castigat. Sed age ipsum audiamus.